

πὶ τῇ ἀγαθότητι ταύτῃ, διότι οὐδὲν περὶ τοιοῦτου χορεύου ἐγίνωσκε.

— Μὴ γελᾷς, κοκκίνα, ἀλλ' εἰ-
πὲ τὰς συγχωρητήριους λέξεις, εἶπεν
ἕτερος τῶν Ὁθωμανῶν.

— Ὁ θεὸς νὰ τὸν συγχωρήσῃ!
εἶπεν ἡ κυρία, οἱ δὲ Ὁθωμανοὶ ἀπῆλθον
περιχραεῖς, ἐπιτυχόντες ἐν τῇ ἀποστο-
λῇ των. Τὰ ἐξ προσκεφάλαια τοῦ Ὁ-
θωμανοῦ, ἀφελέστατα ἄλλως, κοσμοῦσι
κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐορτὰς τὴν αἰ-
θουσαν τῆς κυρίας.

Εἶνε ἡ ἀνάμνησις τῆς τιμιότητος
τοῦ Μουσουλμάνου!

ὑπὸ τοιαύτης εὐγνωμοσύνης δρ-
μώμενος ὁ Χαλλήλ βέσῃ ἡσθάνετο πρὸς
τὸν εὐεργέτην του χριστιανὸν σεβασ-
μὸν βαθὺν ἅμα δὲ καὶ φιλίαν εὐ-
λικρινῆ, ἐκ τούτου δὲ ἐπῆλθε καὶ
στενοτέρα τις σχέσις μεταξὺ τῶν δύο
οἰκογενειῶν, ὑπερ οὐχὶ σπάνιον ἐν
Τουρκίᾳ ὥστε ἐβδόμῃς δὲν παρήρχε-
το χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῶσιν ἀλλήλους.

Παρ' Ὁθωμανοῖς, ὡς γνωστὸν, δὲν ἐ-
πιτρέπεται ἡ εἰς τὰ χαρέμια εἰσόδος
εἰς νέους ὑπερβάντας τὸ δωδέκατον ἢ
δέκατον τρίτον τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἔ-
τος· ἀλλ' εἰς τὸν Πέτρον ἡ ἀπαγό-
ρευσις αὕτη δὲν ἐφηρμόσθη, τὸ κατ'
ἀρχὰς μὲν διὰ τὸ μικρὸν τῆς ἡλικί-
ας, ἔπειτα δὲ διότι τὸν εἶχον πλέον
συνειθίστη, ἡ δὲ ἀπουσία αὐτοῦ καθί-
στατο ἐπαισθητή. Ἐλαμβάνετο μὲν
ἐν ἀρχῇ πάσης ἐπισκέψεως αὐτοῦ μι-
κρά τις προϋλάξις, ἡ σύζυγος τοῦ
βέη ἐκαλύπτετο ἅμα τῇ παρουσίᾳ του,
μετ' οὗ πολὺ ὅμως ἀνεπαισθήτως τὸ
κάλυμμα ἀπεσύρτετο ὀλίγον κατ' ὀ-
λίγον ἀφίνον τὸ ὠραῖον τῆς ὀθωμανί-
δος πρόσωπον δρατὼν, διότι ἱκανὴ δῆ-
θεν ἀπόστασις ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῆς
καὶ τῶν δύο παιζόντων νεανίσκων, ἔ-
στω καὶ ἂν ἡ ἱκανὴ αὕτη ἀπόστα-
σις ἦτο πέντε μόλις βημάτων. Ὅσον
ἀφορᾷ εἰς τὴν μικρὰν Χαλληιᾶ, περὶ
αὐτῆς οὐδεμία ἐλαμβάνετο φροντίς,
οὐδένα φόβον ἐχούσης ἐκ τῶν ξένων
βλεμμάτων. Τὸ γλαφυρὸν σῶμα τῆς

περιεσφιγμένον ἐντὸς μεταξωτοῦ περι-
κορμίου μόλις ἐφαίνετο ὅπισθον σχημα-
τισμὸν ἤρξατο λαμβάνον, οὐδεμία δὲ
ἐξόγκωσις διεκρίνετο ἐτι ἐπὶ τοῦ λευ-
κοῦ τῆς στήθους δυναμένη νὰ δώσῃ
ἀφορμὴν νὰ σκεφθῶσιν ὅτι καιρὸς πλε-
ον νὰ περιχαρακωθῇ ἐντὸς τοῦ λευκοῦ
γιασμακίου καὶ τοῦ πρασίνου φερεζί.
Ἐλάμβανε μάλιστα πολλάκις καὶ μέ-
ρος εἰς τὰ παιγνίδια τοῦ ἀδελφοῦ τῆς
Ἀχμέτ καὶ τοῦ Πέτρου.

(ἐκολουθεῖ)

Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΛΟΣ.

Π. ΧΙΩΤΟΥ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Β.

Ἀφοῦ περιεγράψαμεν τὸν πολι-
τικὸν καὶ διδασκαλικὸν βίον τοῦ Θε-
οδώρου Καρούσου, μεταβαίνομεν εἰς
τὸν φιλολογικόν. Ἀπαντα διακρίνου-
σι τὸν Καρούσον ὡς Ἑλληνιστὴν καὶ
φιλόλογον καὶ φιλοσοφούντα. Ἰνὰ ὅ-
μως ἡμεῖς σταθμίσωμεν τὴν ἐμβρί-
θειαν τῶν γνώσεών του περὶ ταῦτα,
ἐξετάζομεν τίς ὁ Ἑλληνιστὴς καὶ ὁ
ποιοὶ ἐμφαίνονται οἱ παρ' ἡμῖν Ἑλ-
ληνισταὶ ἐξ ἀρχῆς. Βεβαίως δὲν εἶνε
Ἑλληνιστὴς, πᾶς ὅστις τὸ μὲν ἐσπε-
ρας μελετᾷ ἐν κείμενον ἀρχαίου συγ-
γραφέως περιτοιχισμένος μὲ λέξικά,
γραμματικὰ καὶ σχολιαστὰς καὶ τι-
να ἀπλοελληνικὴν μετάφρασιν, τὴν δὲ
ἐπαύριον ἀναβαίνει τὴν καθηγετικὴν
ἑδραν. Ἀνοίξας δὲ τὸ σακκίον τῶν
σημειώσεών του γεμίζει τὰ τετράδια
τῶν μαθητῶν, μὲ γραμματικὰς πα-

ρατηρήσεις πρὸς ἐρμηνείαν ἐκείνου μόνου τοῦ μελετηθέντος χωρίου. Δι' ἕνα ἢ δύο Ὀμηρικοὺς στίχους, ἢ στροφὴν τινα τραγικοῦ ἀναγκάζουσιν αὐτοὶ τοὺς ἀκροαζομένους νὰ γράψωσιν δλόκληρα φύλλα χαρτίου. Ματαιοσχολοῦσι διὰ λέξεις καὶ φράσεις ἀρχικάς, διὰ διαφόρους γραφὰς τοῦ κειμένου, διὰ τρόπους τινὰς καὶ σχήματα συντάξεως δι' ἓν μακρὸν ἢ βραχὺ συλλαβῆς εἰς εὐρεσιν ποδὸς τοῦ στίχου. Ἄπαντα δὲ αὕτη ἢ πολυμᾶθεια τοῦ καθηγητοῦ εἰς τί ἀποβαίνει; Εἰς ξηρὰν καὶ ἄνοστον πολυλογία ἀσύρραπτον ἐννοιῶν, ἄφορον ἐμβριθῶν γνώσεων ἐπὶ τῆς ἐξοχῆς καὶ τοῦ χαρκατῆρος τοῦ συγγραφέως. Οὐδεμία διασάφισις τῆς καταστάσεως τοῦ ἀρχαίου βίου, καθ' ἣν ἐποχὴν ἔζη ὁ συγγραφεὺς, ὅστις παρακινούμενος ἐκ τῶν συγχρόνων περιπτώσεων ἠναγκάζετο ν' ἀντιλαμβάνηται ἐκείνας τὰς ιδέας καὶ σκεπτόμενος ἐπ' αὐτῶν νὰ ἐκθέτῃ τὰς ἐννοίας, καὶ νὰ διαπραγματεύηται τὸ ἀντικείμενον τοῦ λόγου του.

Ἐὰν ἀληθὲς ὅτι ἕκαστος συγγραφεὺς ἀντιπροσωπεύῃ τὰς ιδέας τοῦ καιροῦ· του, ὁποῖαν ἀσφαλῆ κρίσιν καὶ σαφήνειαν παρέχει ἡ διασάφισις κοινῶν διαλογισμῶν καὶ περιπτώσεων; Τὸ τοιοῦτο, ὃ συντελεῖ τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα τοῦ αἰῶνος, συντείνει λίαν, καὶ εἶναι ὁ μόνος κριτῆς, ὅστις θὰ κατακρίνῃ ἢ ἐπαινέσῃ τὰς ιδέας τοῦ συγγραφέως καὶ θὰ δοκιμάσῃ ἢ ἀποδοκιμάσῃ τοὺς τρόπους αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ διαλογίζεσθαι καὶ ἐκφράζεσθαι. Αὐτὸ μόνον δύναται νὰ ἐξηγήσῃ διατὶ ὁ δεῖνα ποιητὴς ἀντιλαμβάνεται τὸ ἰδανικὸν τῆς φύσεως καὶ μορφώνει τὰ πλάσματα τῆς φαντασίας του κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον καὶ ὁ ἄλλος ὁ μεταγενέστερος τὸ ἀντίθετον, διατὶ ὁ Δημοσθένης νὰ κέπηται οὕτως ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ῥήσεων τῶν συμπολιτῶν καὶ ὁ Ἰσοκράτης καὶ οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης ῥή-

τορες τὸ ἐναντίον; ἵατὶ ὁ Λουκιανὸς νὰ γράφῃ τοσαῦτα κατὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ ὁ θεοσεβὴς Πλούταρχος νὰ φιλοσοφῇ καὶ ἠθολογῇ αὐτιδέως; Βεβαίως ἡ κοινωνικὴ κατάστασις μᾶλλον ἐπιρρεάζει προλαβοῦσας ιδέας, μορφώνει καινοφανεῖς, μεταπλάττει εἰκόνας διανοίας, δίδει ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀτομικὴν τοῦ συγγραφέως σκέψιν καὶ ἑκφράσιν ὃ ἐκδηλοῖ τὸν ἐξοχικὸν καὶ διανοητικὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ.

Ἐὰν δὲ τοσαύτη ἡ ἀπειρία τοῦ νῦν παρ' ἡμῖν ἐπαγγελλομένου τὸν Ἑλληνιστὴν εἰς ἐξακρίβωσιν τοῦ πνεύματος τοῦ αἰῶνος καθ' ὃν ἔζη ὁ ἐρμηνευόμενος συγγραφεὺς, ὁποῖα ἡ ἀνικανότης αὐτοῦ εἰς τὸ λαλεῖν καὶ γράφειν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν; Οὐδόλως ἔφαρξε πρὸς κατάρτησιν τελείου Ἑλληνιστοῦ ἡ μόνη ἐξάσκησις θεματογραφίας ἐπὶ μικροῦ χωρίου ἀρχαίου συγγραφέως μεταφρασθέντος εἰς τὸ ἀπλοῦν πρὸς ἐφαρμογὴν γραμματικῶν κανόνων. Δι' αὐτῆς διδάσκων καὶ διδασκόμενος οὐδέποτε δύνανται νὰ λάβωσι τὴν ἑξίν τοῦ γράφειν καὶ λαλεῖν ἀπολύτως καὶ εἰδημόνως τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ὁ δλόκληρα ἀντικείμενα ἀρχαίης συνθέσεως πεζὰ καὶ ἔμμετρα ὀφείλουσι νὰ διπραγματεύωνται οἱ μαθητευόμενοι τὸν Ἑλληνισμὸν. Ἑλληνιστῆς διδάσκαλος συζητεῖ μετὰ μαθητῶν σπουδαῖα ἀντικείμενα συνδιαλεγόμενος ἀρχαίᾳ. Τὸ παραδιδόμενον κείμενον παραφράζεται ὡς ὑπόδειγμα ἄλλων τρόπων συντάξεως καὶ ἐκφράσεως τοῦ ἀρχαίου λόγου, ἐξ ὧν πλουτίζεται ὁ Ἑλληνισμός.

Οὕτω καταρτίζονται οἱ Ἑλληνισταὶ καὶ Λατινισταὶ, οἱ ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν Βρεττανικῶν σχολείων Ἑτῶν καὶ ἁγίας Τριάδος, ἢ ἐκ τῶν Γερμανικῶν, Χαῦ δεβέργης καὶ Βερολίνου, ἢ ἐκ τῶν Γαλλικῶν τῆς παλαιᾶς Σορβῶνης τῶν Παρισίων, ἢ ἐκ τῶν Ἰταλικῶν Σιένης, Παταυλίου καὶ Ρώμης. Τοιαύτη μέθο-

δος 'Ελληνισμοῦ καὶ λατινισμοῦ παρήγαγε τοὺς θαυμασίους 'Ελληνιστάς καὶ Λατινιστάς Φαβωρίνους, Βουδαίους, Φαύστους, Βιλλουασῶνας, Χάς, Βοικίχους, Φράντ, Βουρνούφιους, Γιλφόλδους, Βιούδας, Πειρώνας, Λεοπάρδεις. Ταύτην δὲν παρέλειψαν καὶ οἱ παλαιοὶ διδάσκαλοι ἡμῶν εἰς τὰ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἑλληνικὰ σχολεῖα Βενιαμίν, Πόξηρος, Κούμας, Οἰκονόμος, Κομητᾶς, Ψαλίδας 'Ασώπιος, Φιλητᾶς. Ἐπὶ τούτῳ συνέγραψε τοὺς τύπους 'Επιστολῶν Θεόφιλος ὁ Κορυθαλεὺς, διαλόγους ἀρχαίους Νεόφυτος ὁ Δούκας, παραφράσεις Γαζῆς καὶ Κούμας. Ὑπογραμμὸς 'Ελληνισμοῦ παρὰ τοῖς νεωτέροις 'Ελλήσι καὶ διασήμοις φιλολόγοις τῆς Εὐρώπης πρέκεινται Μάξιμος ὁ Μαργούνιος, ὁ συνθέσας 'Ανακρεόντειον ἀρχαίσι, Εὐγένειος ὁ Βούλγαρις, μεταφράσας τὴν Αἰνείαδα τοῦ Βιργιλίου εἰς στιχουργίαν καὶ γλῶσσαν 'Ομηρικὴν, 'Επαρχος ὁ Κερκυραῖος ρηνωδίσας τὴν δουλομένην 'Ελλάδα, Λέων ὁ 'Αλάτιος δι' ἀρχαϊκῆς μούσης ἐπικληθεὶς βοήθειαν τῶν ἡγεμόνων εἰς τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος, Φιλητᾶς ὁ ἐπιγραμματοποιὸς, καὶ μεταφραστὴς ἐπῶν Αἰνείαδος, Νούκιος ὁ Κερκυραῖος ὁ περιηγήσας καὶ σύγχρονα γεγονότα. Ξενοφοντίως ἀττικίσας, Ἀρσένιος ὁ μονεμβασίας καὶ ὁ πολυμαθὴς Κοραῆς οἱ σολιάσαντες 'Ελλήνας συγγραφεῖς, Θεοτόκης Δοσίθεος, Σεβῆρος Βουλάνος, Παγᾶς, Κούρσολας, 'Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, Ἀθανάσιος ὁ Πάριος καὶ λοιποὶ οἱ μετ' ἀττικῆς εὐφραδεῖας συγγράψαντες Θεολογικά, ἐπιστημονικά, φιλολογικά.

'Αλλὰ τὴν σήμερον ὀλίγους τοιούτους 'Ελληνιστάς εὐρίσκομεν παρ' ἡμῖν τοῖς συγχρόνοις ἐν συγγράμμασι καὶ ἐπὶ τῆς καθηγητικῆς ἑδρας. Τοῦτο νομίζω ὅχι μόνον μικρὰν ζημίαν εἰς τὰς ἀρχαιομαθεῖς ἑλληνικὰς σπουδὰς, ἀλλὰ καὶ ἐλάττωσιν τῆς εὐκλείας τῶν νεωτέρων ἀπογόνων, οἵτινες τοσοῦτον

ὀργῶσιν εἰς φιλομάθειαν καὶ ἀρχαιολατροῦσι. Διότι ἐνῷ τὰ σοφὰ τῇ Εὐρώπῃς ἔθνη καυχῶνται εἰς πληθὺν 'Ελληνιστῶν ἐκ τῆς χώρας τῶν, καὶ ἐθαύμασα ἀκούσας 'Αγγλους, Γερμανοὺς, Γάλλους, Ἰταλοὺς, λαλοῦντας 'Ελληνιστὶ, μὲ τὰ δάκτυλα νῦν μετροῦμεν τοὺς ἰδικούς μας...

Ἐνῷ δὲ ἐν ταῖς διδακτηρίοις τῆς Εὐρώπῃς μαθηταὶ καὶ καθηγηταὶ τῆς σχολῆς συνδιαλέγονται καὶ γράφουσι κατὰ τὴν διδακτορικὴν προσαγορεύουσιν ἐναισιμίους διατριβὰς 'Ελληνιστὶ ἢ Λατινιστὶ, οἱ πλείονες τῶν ἡμετέρων καθηγητῶν δὲν δύνανται οὔτε κἂν νὰ ἀτενίσωσιν εἰς τὴν περιοπὴν ἐκείνων τῶν πρὸ τῆς 'Ελληνικῆς ἐλευθερίας ἀκμασάντων. Ἐκεῖνοι ἐν τῇ ἐθνικῇ δουλείᾳ ζῶντες καὶ εἰς ποταπὰ καὶ εὐτελεῆ σχολεῖα ἐκπαιδευόμενοι ἐδόξασαν τὸν 'Ελληνισμόν, λαλοῦντες καὶ γράφοντες ἀρχαίσι.

Οὐδεὶς δὲ τῶν νῦν ἐπιαιρομένων ἐπὶ καθέδρᾳ ἐνῷ ἐν ἐλευθερᾷ γῇ γεννᾶται καὶ ἀποθνήσκει, καὶ εἰς εὐτελεῆ πανδιδακτήρια ἐδιδάχθη, δύναται νὰ γράψῃ ἀττικιστὶ ἢ καλῆσθ' ὡς οἱ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐπιζήσαντες διδάσκαλοι ἡμῶν. Οὔτε κἂν θέμα ἀρχαιομαθοῦς ἀντικειμένου ἐν ἀττικῇ ὑφ' λόγου διαπραγτευμένου ἐπροτάθῃ ποτὲ εἰς διαγωνισμόν καὶ ἀθλοφορίαν. Πόσον δὲ τοιοῦτο συντελεῖ εἰς κατάρτισιν τοῦ 'Ελληνιστοῦ, τὸ πανεπιστήμιον Κέμβριτζ παραδειγματίζει. Ἐν αὐτῷ ἀθλοθετεῖται ἐτησίως πλουσία ἀμοιβὴ ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ 'Ελληνιστοῦ Πόρσωνος εἰς στιχουργοῦντας ἢ πεζογραφοῦντας κατ' Αἰσχύλον ἢ Ξενοφῶντα. Εἰς τοιαῦτα αἷτια πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ σημερινὴ σπανιότης τῶν παρ' ἡμῖν ἑλληνιστῶν, ἐνῷ τοσοῦτους ἐπολυαρίθμει τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος πρὶν ἀποκατασταθῇ εἰς ἐλευθερίαν. Διότι ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὰς ἀρχαϊκὰς ποιήσεις τοῦ καθηγητοῦ Φιλίππου Ἰωάννου καὶ τὰς ὑμνωδίας Στρατηγοῦ καὶ Σταματέλου

τάς πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Γεώργιον ποιηθείσας, ὁ μὲν ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς Παρνασσὸς δὲν ἀντηχεῖ κελεύδηματα ἀρχαϊκῆς Μούσης, ὁ δὲ Ὑμητὸς τῆς Ἀττικῆς δὲν σταλάζει γλυκὺ μέλι ἐν στόματι ἀττικιζούσης εὐφραδείας. Τοσαύτη ἡ ἔλλειψις ἑλληνιστῶν ἐκ τῆς πατρίδος τοῦ Ἑλληνισμοῦ

Ἐξίς λοιπὸν εἰς τὸ γράφειν καὶ λαλεῖν Ἑλληνιστί, ἐξακρίβωσις τοῦ πνεύματος τοῦ αἰῶνος, ἐμβριθεῖς γνώσεις περὶ παντοῦς τρόπους λεκτικῆς μορφῆς καὶ φράσεως τῆς ἀρχαίας γλώσσης θεῶν καὶ Ἡρώων καταρτίζουσι τὸν ἔμπειρον Ἑλληνιστὴν! Τοιαῦτα δὲ προσόντα ἐκέκμητο ὁ Ἑλληνιστὴς Θ. Καροῦσος. Ἐμπειρὸς καὶ ἱκανὸς περὶ τὸ διδάσκειν, κάτοχος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οὐ μόνον ἐδίδασκε, ἀλλὰ καὶ ἔγραφε εὐχερῶς μὲ ὅλην τὴν ἀττικὴν εὐφράδειαν. Ἐξήσκει τοὺς μαθητάς του εἰς θεματογραφίαν καὶ ἀττικιζούσας συνθέσεις λόγους. Συνδιελέχθη πολλάκις Ἑλληνιστὶ μετὰ ξένων ἐπισκεπτομένων αὐτόν· συνέταττε ἐπιστολάς πρὸς λογίους. Ἠλλίνησε πονήματα καθυποβλήθέντα τῇ Ἑλληνιστικῇ ἐμπειρίᾳ του.

Ἐὰν δὲ τοσαύτη ἡ ἐμπειρία τοῦ Καροῦσου περὶ τὸν ἑλληνισμόν, ὅπως οὐδοκίμει γράφων νεοελληνιστὶ φιλολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ πονήματα Ἀπέχων τοῦ ἀρχαΐζειν καὶ χυδαΐζειν χρώμενος λέξιν συνήθη εἰς τὴν κοινὴν λαλίαν, εὐληπτον τοῖς ἀπλουστέροις καὶ προσφυστάτην τῆς ἐννοίας συνέτασσε τὸν λόγον του μὲ τὴν ἀναλυτικὴν μορφήν, οἷαν ἔχει ἡ φύσις τῆς λαλουμένης ἡμῶν. Ἐκ τούτου συντελεῖ ὕψος γραφομένου νεοελληνικοῦ λόγου γλαφυρὸν, εὐληπτον, εὐφραδὲς, στερεὸν, μονοειδές. Οὐδέποτε σχολιάζει ὡς ὁ ἀττικομακαρονίζων, οὐδὲ χυδαΐζει ὡς ὁ μὴ καθαρεύων. Ἡ γλῶσσα τοῦ Καροῦσου εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ πάντοτε. Καθ' ὅποιονδήποτε χρόνον καὶ ἀντικείμενον ἔγραψεν, οὐδέποτε μετεβλήθη ἢ παρήλλαξε λέξεις καθαρεύουσα καὶ κανονισμένη, ὕφασις ἀναλυτικῇ,

καὶ οὐδέποτε σχολιά ἢ πολὺ πλοκος, ἰδοὺ ὁ χαρακτήρ τῆς γλώσσης! ὁ κανὼν ὁ δὴ γῶν τῆς συγγραφῆς του. Καὶ τοιοῦτους κανόνας καὶ ὀδηγίας δίδει γράφας καὶ δημοσιεύσας ἐν Πανδώρα τοῦ 1857 νύξεις εἰς τὸ περὶ ἑλληνικῆς γλώσσης ζήτημα. Ἀφορμὴν ἔδωκαν εἰς τοῦτο αἱ δημοσιευόμεναι ποιήσεις εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα πρὸ πολλοῦ ἔρις μεταξὺ χυδαῖστων καὶ καθαριστῶν. Διαλύων τὴν διαφορὰς ὁ Καροῦσος λέγει—»Διὰ τὰ παράγονται ὄντως ἐμβριθὴ καὶ μόνιμα ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴν διάπλασιν καὶ βελτίωσιν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, διὰ τὰ περισπάνωνται ἐν αὐτῇ ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ σαθρὸν τὸ σαφές καὶ διηκριβώμενον ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ζωηρὸν τὸ ἐκφραστικὸν καὶ τὸ ἐπίχαρι, διὰ τὰ ἀναπτύσσονται πάντοτε ἐπὶ τὰ πρόσω αἱ δυνάμεις αὐτῆς, ἀδιαλείπτως ἀποβαινούσης πλουσιωτέρας, εὐστροφωτέρας καὶ ἱκανωτέρας πρὸς διερμηνεύσιν οἰοῦντοτε εἰδους ἐννοιῶν καὶ αἰσθημάτων, ἀνάγκη τὰ ἐπανακάμψωμεν, τὴν προσοχήν μας ἐπ' αὐτῆς ταύτης, ἀνάγκη αὐτὴν ταύτην μελετῶντες καὶ ἐπεξεργαζόμενοι, τὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τοὺς οὐσιώδεις χαρακτήρας καὶ εἰς τὸ πνεῦμά της, ὅπερ ἀποκαλύπτεται εἰς τὰ δύο αὐτῆς στοιχεῖα, τὸ Γραμματικὸν ἢ τὸ λογικόν, καὶ τὸ ρητορικόν ἢ τὸ εἰκονικόν. Ἐξ ὧν τὸ μὲν χρησιμεύει ἀπλῶς πρὸς τὴν κατάληψιν, χορηγεῖ τὰ σημεῖα τῶν ἐννοιῶν τοῦ συνδέσμου αὐτῶν, καὶ ἀπασῶν ἐκεῖνων τῶν σχέσεων, αἵτινες συναπαρτίζουσιν ὅλον τι συνεχές καὶ ἀλληλουχούμενον. Τὸ δὲ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀποτείνεται πρὸς τὴν διάνοιαν πλάττει τὴν φαντασίαν, ἐξεικονίζει πλαστοουργικῶς τὴν ἐννοιαν, ἢ συνεγείρει ταῦτοχρόνως καὶ ἄλλας ἐμπουσιώδεις, καὶ εἰσδύον εἰς τὴν καρδίαν ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγινώσκοντος μεταδίδει εἰς αὐτὸν ἡλεκτρικὴν τινα κίνησιν.»

(Ἔπεται τὸ τέλος)